

Asia: VN/27997/2023

Lausuntopyyntö Kansallisesta ruokastrategiasta 2040

Luku 3.1: Reiluus ja kannattavuus

Yleisiä huomioita ja havaintoja strategialuonnoksen lukuun 3.1: Kannattavuus ja reiluus

-

Strateginen tavoite 1: Arvonlisä jakautuu aiempaa tasaisemmin ruokaketjussa

Huomioita ja havaintoja

-

Strateginen tavoite 2: Ruokavienti ja kansainvälinen kilpailukyky kasvaa

Huomioita ja havaintoja

-

Strateginen tavoite 3: Ruoka-ala on houkutteleva ja reilu

Huomioita ja havaintoja

-

Strateginen tavoite 4: Tuotantoeläinten hyvinvointi lisääntyy ja lisää väliotsikko

Huomioita ja havaintoja

-

Strateginen tavoite 5: Reilu datatalous luo arvoa ruokajärjestelmään

Huomioita ja havaintoja

Luvun tavoitteet 1 ja 5 linkittyvät vahvasti toisiinsa, sillä avoin datatalous lisää toimintaympäristön ennakoitavuutta ja siten ruokaketjun kannattavuutta. Nyt tavoitteessa 5 korostuu erityisesti kuluttajille siirtyvän tiedon avoimuus, mutta tasaisen arvonjakautumisen kannalta vähintään yhtä

tärkeää on kuluttajatiedon siirtyminen kaupalta elintarvikkeiden valmistajille ja alkutuotantoon. Tällä on lisäksi suuri vaikutus luonnon kantokykyyn esimerkiksi hävikin vähenemisen muodossa.

Luku 3.2: Huoltovarmuus

Yleisiä huomioita ja havaintoja strategialuonnoksen lukuun 3.2: Huoltovarmuus

Huoltovarmuudesta puhuttaessa alkutuotanto korostuu yli muun ruokaketjun, ja maininnat elintarviketeollisuuden merkityksestä huoltovarmuudelle ovat vähäisiä. Strategiassa esimerkiksi sanotaan, että yhteiskunnan kokonaisvarautumisen kannalta keskeistä on kansallinen maataloustuotanto ja kotitalouksien omakohtainen varautuminen. Lause rajaa pois toimivan elintarvikeketjun merkityksen modernille huoltovarmuudelle, jossa huoltovarmuus ei nojaa vain yksittäisten kuluttajien omakohtaiselle varautumiselle vaan iskunkestävälle ja resilientille järjestelmälle. Yhteiskunnan kokonaisvarautumisen kannalta on keskeistä huomioida kaikki ruokaketjun osat kehitettäessä kansallisia varautumissuunnitelmia.

Lisäksi innovaatioiden kuten elintarviketeollisuuden dual-use -tuote- sekä tuotantomahdollisuuksien merkitys on tunnistettava nykyaikaista huoltovarmuutta kehittäessä. Huoltovarmuuden kannalta on myös tärkeää, että elintarvikkeiden tuotantopanokset eivät keskity vain muutamaan suureen yritykseen, joten on varmistettava, että julkiset hankinnat ja kilpailutus mahdollistavat myös pienempien yritysten liiketoiminnan.

Strateginen tavoite 1: Riskienhallinta vahvistuu ruokajärjestelmässä

Huomioita ja havaintoja

-

Strateginen tavoite 2: Ruuantuotannon jatkuvuus turvataan

Huomioita ja havaintoja

-

Strateginen tavoite 3: Tuotantopanosten omavaraisuusaste nousee

Huomioita ja havaintoja

-

Luku 3.3: Luonnon kantokyky

Yleisiä huomioita ja havaintoja strategialuonnoksen lukuun 3.3. luonnon kantokyky

Luonnon kantokyky luvussa näkyy vahvasti alkutuotantopainotteinen tulokulma. Luvun tavoitteet liittyvät lähes pelkästään alkutuotannon päästöjen vähenemiseen, ja esimerkiksi mainintaa elintarviketeollisuuden sivuvirtojen tehokkaasta hyödyntämisestä ei ole lainkaan. On ensisijaisen tärkeää, että ekologinen kestävyys otetaan perusteellisesti huomioon kansallisessa

ruokastrategiassa, ja tavoitteet läpileikkaavat koko ruokaketjun. Kestävyyden lisäämiseen koko ruokaketjussa liittyy lisäksi suuri TKI-potentiaali, jonka on mahdollista lisätä suomalaisen elintarvike TKI:n kiinnostusta myös kansainvälisesti. Tämän kehittämiseen on tärkeä suunnata resursseja myös tulevaisuudessa. Tämän lisäksi strategiassa ei juuri tuoda esiin kuluttajavalintojen merkitystä ekologiselle kestävyydelle.

Strateginen tavoite 1: Ruokaketjun ilmastovaikutukset vähentyvät

Huomioita ja havaintoja

-

Strateginen tavoite 2: Luonnon monimuotoisuus lisääntyy ja luonnontila paranee

Huomioita ja havaintoja

Strategiassa mainitaan perinnebiotooppien määrän kasvattaminen, mutta huomiota tulisi kiinnittää myös alkuperäislajeihin ja -eläimiin, jotka ovat sopeutuneet pohjoiseen ilmanalaan. Näiden merkitys kestävän alkutuotannon kannalta on merkittävä.

Strateginen tavoite 3: Ravinnepäästöt vähentyvät ja peltojen vesitalous paranee

Huomioita ja havaintoja

-

Luku 3.4: Ruokakulttuuri ja hyvinvointi

Yleisiä huomioita ja havaintoja strategialuonnoksen lukuun 3.4. Ruokakulttuuri ja hyvinvointi

Kappaleesta jää uupumaan vuoropuhelun merkitys koko ruokaketjussa, myös kuluttajien ja tuottajien välillä. Tämä vahvistaa yhteisöllistä ruokakulttuuria ja ymmärrystä kotimaisesta ruoantuotannosta.

Strateginen tavoite 1: Kotimaisten elintarvikkeiden käyttö lisääntyy ja ymmärrys ruokajärjestelmästä vahvistuu

Huomioita ja havaintoja

-

Strateginen tavoite 2: Mahdollisuus terveelliseen ruokaan lisääntyy

Huomioita ja havaintoja

-

Strateginen tavoite 3: Ruoka on osa rikasta ja elävää ruokakulttuuria

Huomioita ja havaintoja

-

Strateginen tavoite 4: Yhteisöllisyys ruuan ympärillä kasvaa ja vahvistaa hyvinvointia

Huomioita ja havaintoja

-

Luku 4: Kehitettävät valmiudet

Huomioita ja havaintoja lukuun 4 Kehitettävät valmiudet

Strategia on onnistunut hyvin kuvaamaan yhteistyön ja verkostojen tärkeyttä ruokajärjestelmässä, ja on tärkeää, että nämä seikat ovat mainittuina kehitettävissä valmiuksissa. Strategia ei kuitenkaan tuo esiin eri roolien merkitystä näissä verkostoissa. Toimivien toimijaekosysteemien kannalta on oleellista, että eri toimijat tunnistavat oman roolinsa ruokajärjestelmässä, jolloin yhteistyö on selkeää ja tehokasta, ja vastuu jakautuu. Strategiassa esimerkiksi korostetaan TKI-toiminnan merkitystä, mutta siinä ei tuoda sanallisesti esiin ammattikorkeakoulujen, yliopistojen ja muiden tutkimusorganisaatioiden tärkeyttä TKI toiminnan ylläpitämisessä. TKI-toimijoiden merkitys on ruokajärjestelmän kehittämisen kannalta keskeistä, ja näiden toimijoiden tunnistaminen on tärkeää myös strategian tasolla. Puhuttaessa kehitysalustoista ja ekosysteemeistä on lisäksi varmistettava, että yritysten pääsy näille kehittämisalustoille varmistetaan, ja yritykset nähdään aktiivisina toimijoina.

Muuta kommentoitavaa

Muita huomioita strategiasta.

Strategiatyössä on onnistuttu hyvin sellaisten strategisten päämäärien valitsemisessa, joissa kestävyiden eri osa-alueet on tunnistettu, ja jotka ottavat huomioon ruokajärjestelmään kohdistuvat keskeisimmät muutosvoimat. Strategia on onnistunut myös korostaessaan uudistumisen ja kehityksen tärkeyttä ruokajärjestelmän kestävyiden takaamiseksi. On tärkeää, että strategiassa on useassa kohdassa tuotu esiin tutkimuksen ja TKI toiminnan merkitys. Strategiset tavoitteet ovat hyvin linjassa sekä kansainvälisten että alueellisten kehityssuuntien kanssa, johon ruokajärjestelmää ollaan kehittämässä esimerkiksi Kanta- ja Päijät-Hämeessä.

Vaikka strategian päämäärät ovat hyvät ja kattavat, päämäärien alakohtiin kirjoitetut kuvaukset nykytilasta ja tavoitteista ovat paikoittain hyvin alkutuotantoa korostavia ja esimerkiksi elintarviketeollisuuden näkökulma jää vähäiseksi. Näin on etenkin huoltovarmuutta ja luonnon kantokykyä käsittelevissä kohdissa. Kansallinen ruokastrategia koskee kuitenkin koko ruokajärjestelmää, mikä tuodaankin esiin strategian johdannossa onnistuneella kuvituksella ruokajärjestelmästä. Onkin erittäin tärkeää ja jopa oletettavaa, että tällöin myös strategiset tavoitteet ottavat kattavasti koko ketjun huomioon.

Taalikka Emma
Hämeen ammattikorkeakoulu Oy - Kehittyvä ruokajärjestelmä -
tutkimusryhmä